

AUTTAISIKO PERUSTULO PIENITULOISTA?

Jäidenlähtöseminaari
Joensuun Pakkahuone 9.5.2018

KÖYHYYS PERUSTULOKESKUSTELUSSA

- Käsillä oleva ongelma: perusturva ei riitä elämiseen
- Ratkaisu: lisätään pienituloisten käytettävissä olevia tuloja (tai parannetaan työllisyyttä)
- Köyhyys vähentäminen ollut yksi keskeisimpiä ellei keskeisin argumentti perustulon puolesta
- Perustulon on toivottu lisäävän pienituloisten käytettävissä olevia tuloja neljällä tapaa: 1) nostamalla perusturvan tasoa 2) parantamalla työnteen taloudellista kannustavuutta 3) parantamalla prekaarin työvoiman neuvotteluasemaa 4) vähentämällä byrokratiaa ja lisäämällä joustavuutta
- Onko perustulo tarveharkintaista sosiaaliturvaa *tehokkaampi* tapa lisätä pienituloisten käytettävissä olevia tuloja?

PERUSTURVAN TASON TUNTUVA NOSTAMINEN PERUSTULOLLA

- Pienituloisuusraja yhden hengen kotitaloudessa vuonna 2016 n. 1210 €/kk ([Tilastokeskus 2017](#))
- Minimibudjettiköyhyysraja yksin vuokralla asuvalla 1078–1233 €/kk (työttömän perusturva 73 %) ([THL 2017](#))
- 1000 €/kk (netto) budjettineutraali perustulo vaatii 60 % veroasteen, 1500 €/kk (netto) jo 79 %
 - ”Köyhyyden poistavat” perustulomallit mahdollisesti liian kalliita
- Perusturvan parantaminen perustulolla mahdollista, mutta tarveharkintaisen sosiaaliturvan nostaminen kohdennetumpaa ja siten kustannustehokkaampaa
 - Universaali perusturvaetus ei ota huomioon pääkaupunkiseudulla asuvan yksinhuoltajan ja kotona asuvan 18-vuotiaan toisen asteen opiskelijan välisiä eroja

TYÖNTEON TALOUDELLISET KANNUSTEET

- Työllistymisveroaste = kuinka paljon henkilön bruttopalkasta katoaa työllistyttäessä, kun huomioon otetaan verot, veroluonteiset maksut, menetetyt sosiaaliturvaetuudet ja tulosidonnaiset palvelumaksut; työttömyysloukku = 80 %
- Väite: perustulo lisää käteen jääviä tuloja ja työllisyyttä
- Suomessa tehdyt mikrosimuloinnit ([Kannas & Kärkkäinen 2014](#); [Kangas & Pulkka 2016](#)) osoittavat, että kustannusneutraalilla perustulolla on väitteistä huolimatta hankala parantaa työnteon taloudellista kannustavuutta
 - Syy: toimeentulotuki, ansiosidonnaiset etuudet ja asumistuki
- Työnteon taloudellisia kannustimia voidaan parantaa keventämällä verotusta tai heikentämällä sosiaaliturvaa

PREKAARIN TYÖVOIMAN NEUVOTTELUASEMA

- Hypoteesi: ansiotyöstä riippumaton riittävä toimeentulo takaisi mahdollisuuden kieltäytyä epätyytyttävistä työehdoista
 - Oletus: jos työvoiman tarjonta laskee, palkat nousevat
- [Birnbaum & De Wispelaere \(2016\)](#): heikoimmassa työasemassa olevilla ”rakenteellisia rajoitteita”, eli kysyntä vähäistä ja taidot puutteelliset
 - Etenkin digitaalisessa taloudessa mahdollista, että työnantajille helpompi vaihtoehto on vain korvata työntekijä uudella tai automatisoida työtehtävät sen sijaan että nostaisi palkkoja tai parantaisi muita työehtoja
- Vastikkeettomuus itsessään ei automaattisesti paranna neuvotteluasemaa, jos taso matala ja julkiset palvelut heikot
- Kokeilu vaatisi kalliita ryhmätason alueellisia kokeiluita

JOUSTAVAMPI SOSIAALITURVA

- Perustulo poistaisi byrokratialoukkuja
 - Perustulokokeilusta saatavat tulokset eivät mahdollista luotettavaa tulkintaa vaikutuksista työmarkkinakäyttäytymiseen
- Perustulon on usein väitetty olevan myös joustava starttiraha (esim. [Nooteboom 1987](#))
 - Vähentäisi yrittäjäriskiä, olisi nykyjärjestelmiä selkeämpi ja olisi kannustin potentiaalisille yrittäjille
- Perustulo takaisi aidon mahdollisuuden myös elinikäiseen oppimiseen
- Toisaalta: sosiaaliturvan joustavuutta voidaan lisätä myös ilman perustuloa; perustulo ei ratkaise ansiosidonnaisen byrokratiaa
 - Tulorekisteri, työttömyysturvan tarveharkinnan asteittainen purkaminen, työttömien aktiivisuuskriteerin laajentaminen

AUTTAISIKO PERUSTULO PIENITULOISIA?

Suorat vaikutukset	Sosiaaliturvan tason nostaminen	-
	Taloudelliset kannustimet	-
Epäsuorat vaikutukset	Prekaarin työvoiman neuvotteluasema	?
	Vähemmän byrokratiaa ja enemmän joustavuutta	+

JOHTOPÄÄTÖKSET

- Tehokkuus-/rationaalisuusargumentit eivät välttämättä uskottavimpia vaihtoehtoja
 - Ei tarkoita sitä, etteikö hieman nykyistä perusturvaa korkeampi osittainen perustulo olisi taloudellisesti toteuttamiskelpoinen
- Toisaalta: Osallisuuden kokemuksessa tärkeää omaehtoisen sitoutuminen, omaehtoinen toiminta ja vaikuttaminen asioiden kulkuun ja vastuunkantaminen (esim. Särkelä-Kukko 2014; Rouvinen-Wilenius 2014)
 - Perustulo tukee epäilemättä omaehtoisuutta vastikkeellisia järjestelmiä paremmin
 - Digitaalisen talouden mahdolliset työmarkkinavaikutukset tarjoavat alustan visionäärisemmälle perustulokeskustelulle